

02. Jenny Saville Resimlerinin Biçim Dili¹Nevin YAVUZ AZERİ²Funda YERLİKAYA³

APA: Yavuz Azeri, N. & Yerlikaya, F. (2025). Jenny Saville Resimlerinin Biçim Dili. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (48), 9-29. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17041900>

Öz

Jenny Saville günümüz resim sanatının önemli bir sanatçısıdır ve birçok galeri, müze ve koleksiyon da yapıtları bulunmaktadır. Bir kadın olarak resim yapan, resmi yapılan ve resme bakan üçlemesiyle varlık göstermiştir. Dolayısıyla erkek egemenliğinde biçimlenen resim sanatı alanına kadın bakış açısını kazandırmıştır. Saville'nin ele aldığı konular kadar, konuları nasıl işlediği de oldukça dikkat çekici öneme sahiptir. Farklı ifade biçimlerinin daha fazla tercih edildiği bir dönemde kararlı tutumuyla resim sanatının tüm değerlerine sahip çıkmış, geleneksel etkilere yeni boyut kazandırarak çağdaş bir dil oluşturmuştur. Eklektik biçimde soyut ve figüratif eğilimleri bir arada kullanarak resim sanatının sınırlarını, anlatım olanaklarını genişletmiştir. Bu araştırma metninin amacı Saville'in resimlerindeki biçimsel yapılanmayı ve oluşum sürecini inceleyerek, genelinde çağdaş resim sanatının, özelinde figüratif resmin anlatım olanaklarının genişletilmesi yönündeki yenilikleri ortaya koymaktır. Jenny Saville'in sanatı ile ilgili yapılan literatür taramasında, sanatçının resimlerindeki biçimsel yapılanmayı kapsamlı bir biçimde ele alan yeterli sayıda araştırmanın yapılmadığı, yapılmış olanlarında ağırlıklı olarak sanatçının ele aldığı konular üzerine yapıldığı saptanmıştır. Bu açık, araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Sanatçının resimlerinde biçimsel yapılanma nedir? Oluşum süreci ve sürece etki eden etmenler nelerdir? Kuramsal dayanak nedir? Bu çalışmayla bu sorulara cevap aranmaktadır. Tüm bu sorular bağlamında J. Saville'nin üretim biçiminin dayanakları özellikle sanatçı merkezli ele alınırken, resimlerindeki biçimsel yapılanma da yapıt merkezli incelenmiştir. Resimlerinin görsel analizleri yanı sıra ikonografik/ikonolojik okumalar yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma, betimsel ve çözümleyici nitelikte nitel bir çalışma yöntemini kapsamaktadır.

Anahtar kelimeler: Jenny Saville, Resim, Çağdaş Resim, Figüratif Resim, Biçimsel Dil

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Bu çalışma, 2022 yılında Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde Doç. Nevin Yavuz Azeri danışmanlığında tamamlanan "Resim Sanatında Figüratif ve Soyut Biçimlerin Birlikteliği; Jenny Saville Örneği" Yüksek Lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin / Oran: %7

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 22.07.2025-**Kabul Tarihi:** 03.09.2025-**Yayın Tarihi:** 04.09.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17041900>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Doç., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü / Assoc. Prof., Akdeniz University, Institute of Fine Arts, Department of Painting (Antalya, Türkiye) **eposta:** nevinavuz@akdeniz.edu.tr **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0001-5507-3715> **ROR ID:** <https://ror.org/0im59r132> **ISNI:** 0000 0001 0428 6825 **Crossref**

Funder ID 501100005703

³ Sanatta Yeterlik, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anabilim Dalı / Assoc. Prof., Akdeniz University, Institute of Fine Arts, Department of Painting (Antalya, Türkiye) **eposta:** fundayerlikaya1@hotmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-1449-4676> **ROR ID:** <https://ror.org/0im59r132> **ISNI:** 0000 0001 0428 6825 **Crossref**

Funder ID 501100005703

The Formal Language of Jenny Saville's Paintings⁴

Abstract

Jenny Saville is an important artist of today's painting art and has works in many galleries, museums and collections. As a woman, she has made her presence felt with the trilogy of painting, the one being painted and the one looking at the painting. Therefore, she has brought a female perspective to the field of painting, which was shaped by male dominance. How Saville handles the subjects is as remarkable as the subjects she deals with. In a period when different forms of expression were preferred more, she has defended all the values of the art of painting with her determined attitude, and created a contemporary language by adding a new dimension to traditional influences. She has expanded the boundaries and expression possibilities of painting by using abstract and figurative tendencies together in an eclectic manner. The purpose of this research paper is to examine the formal structure and formation process of Saville's paintings, revealing innovations in contemporary painting in general and figurative painting in particular that expand the possibilities of expression. In the literature review on Jenny Saville's art, it was found that there are not enough studies that comprehensively address the formal structure of the artist's paintings, and that the existing studies mainly focus on the subjects addressed by the artist. This gap forms the starting point of the research. What is the formal structure in the artist's paintings? What are the factors that influence the formation process? What is the theoretical basis? This study seeks to answer these questions. In the context of all these questions, the foundations of J. Saville's production style are examined from an artist-centered perspective, while the formal structure of his painting is also examined from a work-by-work perspective. In addition to visual analyses of his paintings, iconographic/iconological readings are also conducted. Therefore, this study encompasses a descriptive and analytical qualitative approach.

Keywords: Jenny Saville, Painting, Contemporary Painting, Figurative Painting, Formal Language

4

Statement (Thesis / Paper): It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography. This study is based on the master's thesis titled "Resim Sanatında Figüratif ve Soyut Biçimlerin Birlikteliği; Jenny Saville Örneği" completed in 2022 at the Institute of Fine Arts, Akdeniz University, under the supervision of Associate Professor Nevin Yavuz Azeri.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography

Similarity Report: Received – Turnitin / Rate: %7

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 22.07.2025-**Acceptance Date:** 03.09.2025-

Publication Date: 04.09.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17041900>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Günümüz resim sanatının önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Jenny Saville, resimlerinde figüratif, soyut, geleneksel öğeleri aynı düzlemde kullanmış ve dolayısıyla farklı, birbiriyle çelişen öğelerin bir aradalığıyla katmanlı bir yapı oluşturmuştur. Ayrıca deseni boyasal etkiler içinde koruyarak resmin yapısal oluşumundaki tüm süreçlerini göstermesi hem özgün bir biçim dili oluşturmaya hem de bitmemişlik etkisi yaratarak eksik ve belirsiz olan bölümlerin izleyici tarafından tamamlanmasına olanak tanıyan bir niteliğe dönüştürmüştür. Araştırmanın Saville'in bu özgün biçim dilinin derinlemesine çözümlemesi açısından önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanında resim sanatında temsil biçimleri ve sanatçının dönemine ait sanatsal yapılanmalara da gerektiği ölçüde yer verilmektedir.

Araştırmada, sosyal olgu ve olayları ölçmekten çok anlamak ve keşfetmek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler, sanatçıyla yapılan görüşmeler ve açık oturum kayıtları ile sanat tarihçisi, eleştirmen ve kuramcılar tarafından sanatçı hakkında sunulan görüş ve yorumların yer aldığı belgelerin incelenmesiyle elde edilmiştir. Bu veriler, betimsel analiz yöntemiyle kategorilere ayrılarak analiz edilmiş ve geçerlilik ve güvenilirlik sağlamak için kavram ve kuramlarla desteklenmiştir. Örneklem, sanatçının ilk ve son dönem eserlerinden seçilen resimlerden oluşmuştur.

80'li yılların sanat oluşumları ve onları koşullayan tartışmalar

İletişim teknolojisindeki gelişmeler, medya/enformasyon toplumu, tüketim kültürü gibi toplumsal ve kültürel dönüşümler, küresel yeni dünya düzeni, sanatta yeni yaklaşımlar ve söylemler geliştirmeyi zorunlu hale getirmiştir. Bu doğrultuda oluşan yeni durum 'postmodern' olarak adlandırılmakta ancak bu terimin kapsamı, sınırları, nerde başlayıp nerde bittiği bugün bile netlik kazanmamıştır (Antmen 2019, 275). Modernizmin bir uzantısı olduğunu ileri sürenler olduğu gibi modernizmin ilke ve kurallarına karşı bir söylem olduğunu düşünen kuramcılar bulunmaktadır. Bu yüzden postmodernizm, modernizmin özellikleri üzerinden tanımlanmaktadır (Yılmaz 2013, 204).

Lyotard modernizmin büyük anlatılarını ve bilimin ilerleme sağladığı düşüncesini kuşkuyla karşılamaktadır (Lyotard 2019, 122). Ek olarak bilimsel alanda olguların belirsizlik ve görecelik teorileri ile açıklanması, nasıllık yerine nedensellik ilkesinin benimsenmesi üst anlatılara olan güveni sarsmıştır (Uzunoglu 2019, 22). Sonuç olarak üst anlatıların reddi modern sanatın evrensellik, akılcılık ve ilerlemecilik ilkelerini olumsuzlamasının yanında merkezsizliği ve çok anlamlılığı yaratmıştır. Üst anlatıların reddedilmesinin sanattaki en belirgin yansıması sanat tarihi anlatısının sona ermiş olmasıdır. Bu söylem sanat akımlarının, dönemsel sanat anlayışlarının birbirlerine göre geride ya da ileride kabul edilmesini geçersiz kılmaktadır (Danto 2014, 51). Modernizmde ilerlemek için gelenekten kopmak gerektiği düşüncesi esastır (Fineberg 2014, 16). Oysa bugün geleneksel öğeler yeniden, kısmen ya da aynen kullanılmak yoluyla tekrar edilmektedir neo-ekspresyonizm, trans-avangardizm, soyut-ekspresyonizm gibi, Jameson bunu postmodernizmin kolaj tekniğinin kaynağı olarak yorumlamaktadır (Yılmaz 2013, 212). Kolaj tekniğinde birbiri ile ilgisiz parçalar bir araya getirilerek derinlik modellerinin yerini metinsel oyunlar almakta ve yüzey ya da çoklu yüzeylerle metinler-arasılık/disiplinler-arasılık vurgulanmaktadır (Bal 2015, 124). Özellikle resimsel anlatıda farklı eğilimlerin bir arada olduğu eklektik biçimlendirmenin önü açılmaktadır.

Sanat pratiklerindeki biçim arayışları, yapısalıcı ve postyapısalıcı etkilerle ön plana çıkmaktadır. Yapısalcılar yaşamın tüm öğelerini bir metin olarak değerlendirip anlamaya odaklanmışlardır.

Saussure'e göre dil gösterge sistemidir ve gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki raslantısaldır. Anlamı üreten kişi değil dilsel sistem ve toplumsal uzlaşa ile oluşturulmuş kodlardır (Guiraud 2016, 18). Dolayısıyla anlam toplumlara göre değişmektedir. Postyapısalcılar ise anlamlandırma sürecinde bireyin etkisiz olduğu düşüncesine karşı çıkarak, bireyin bir metni her okuyuşunda farklı anlamlar ürettiğini bu şekilde sonsuz sayıda anlam üretilebileceğini ileri sürmektedir (Sözen, 1999, akt. Berk & Yıldırım, 2015, s. 40). Benzer bir yaklaşımla Derrida göstergelerin sürekli başka göstergelere kaydığını ve anlamın sürekli ertelendiğini, sonul bir gösterilene ulaşamayacağını dolayısıyla sonsuz sayıda anlam üretilebileceğini ileri sürmektedir (Uzunoğlu 2019, 22). Derrida'nın geliştirdiği yapıbozum yöntemi sadece bir metin okuma yöntemi olmakla kalmamış sanatsal üretimde de etkili olmuştur. Yapıbozumcu sanatsal yaklaşım, anlamın içini boşaltarak, ya da gösterilene gösterene indirgeyerek yeniden anlamlandırılmasını sağlamakta yerleşmiş düşünceleri ve görme biçimlerini açığa çıkararak sorgulanmasına olanak tanımaktadır.

Özetle günümüz sanat anlayışında bir sanat yapıtının sabit bir anlamı olduğunu ileri sürmek olanaksızdır. Sanatçı-yapıt-alımlayıcı üçgeninde alımlayıcının ön plana çıktığını, yapıtın alımlayıcı tarafından her yorumlanışında yeniden üretildiğini kabul eden bir sanat anlayışı egemen olmuştur. Bu doğrultuda resimsel anlatıda kolaj, alıntı, pastiş, ironi gibi yeni biçim anlayışları geliştirilmiştir. İlerlemeci tarih anlayışının ortadan kalkması ile, geriye dönük yeniden okumalar yapılarak, birçok alanda yerleşmiş düşünce ve algılar bozuma uğratarak yeniden yapılandırılabilen, yeni bakış açıları kazandırılabilir. Çoğulcu yaklaşım sanatsal ifade biçimlerinde çok odaklı, katmanlı, çok anlamlı girift biçim anlayışı geliştirilmesini gerekli kılmıştır.

Öte yandan resimsel anlatıda Postmodern şemsiyesi altında gelişen ve bugüne dek güncelliğini koruyan Yeni-Dışavurumculuk 1980'den sonra ABD, Almanya, İtalya, Fransa'da bulunan bazı sanatçıların çalışmalarını tanımlamak için kullanılmıştır. Yeni-Dışavurumculuk tek bir akım olmayıp resimsel gelişmelerin tümünü kapsayan kolektif bir harekettir (Antmen 2019, 263). 1979'da Amerika'da Julian Schnabel'in Mary Boon Gallery'de açtığı sergi ile dikkat çekmiştir (Fineberg 2014, 430). 1981 yılında Londra'da "Resimde Yeni Bir Ruh" isimli uluslararası bir sergide ise farklı kuşaklardan pek çok sanatçının figüratif resimlerine yer verilmiş, Pablo Picasso, Francis Bacon, Frank Auerbach, David Hockney, Lucian Freud gibi sanatçılara kadar uzanan figüratif resim, yeniden canlandırılmıştır (Antmen 2019, 265). Yeni-Dışavurumculuk kavramsal temelli sanat eğilimlerinin yarattığı boşluk sonucu resme duyulan özlem olarak değerlendirilebilir. Yapıtın somut varlığı yeniden önem kazanmış, tuval, boya, figür gibi geleneksel öğelere dönüş yaşanmıştır. Genel eğilim figüratif olmakla birlikte Yeni-Dışavurumcu tavır özgürleştirici bir tavır olmuştur. Yılmaz'a göre (2013):

"20.yy'ın başındaki Alman dışavurumculuğundan 1950'deki Amerikan soyut dışavurumculuğuna, gerçeküstücülükten pop ve sokak sanatına ve hatta taban tabana zıt sayılan azcı ve kavramsal eğilimlere kadar, işine yarayan her şeyden beslenebilen, onlarla zenginleşmeyi başarabilen melez bir türdür; özetle postmodernizmin bir çeşitlemesidir yeni dışavurumculuk." (s. 434)

Yeni-Dışavurumcu sanatçılar toplumsal, tarihsel, kültürel olguları bireysel algı süreçlerinden geçirerek, öznel bir biçimde yorumlamışlardır. Yapıtlarında ilkel sanatlar, mistik imgeler, simgesel anlatımlara başvurarak bireysel ve kültürel kimliklerini vurgulamışlar, anı belleklerini ve korkularını dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak günümüz resim sanatı, yaptığı geri dönüşlerle modernin dışarda bıraktığı geleneksel biçimleri de kapsamına alarak kendine daha özgür hareket edebileceği bir alan yaratmıştır. Toplumsal konulara yönelen sanatçıların getirdiği bireysel yorumlar günümüz resim sanatının ifadeci yönünü

ortaya koymaktadır. Postmodernin çoğulcu yaklaşımına koşut geliştirdiği biçim anlayışları ile de çağın ruhunu yakalayarak sürekliliğini koruyacağını göstermektedir.

Jenny Saville'in sanatsal oluşumunu hazırlayan koşullar

Jenny Saville döneminin resim sanatını yakından izleyen, zamanın ruhunu resimlerinde yansıtmayı kendine görev edinmiş bir sanatçıdır. Onun sanatsal oluşumu iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim ve gelişmelerle biçimlenen bir dönemin ve toplumun ürünüdür. Onun dönemi enformasyon çağı olarak adlandırılmaktadır. Enformasyon çağında bilgi ve enformasyon ekonomik değeri olan, uluslararası dağıtımı ve üretimi son derece hızlı ve herkesin kolayca ulaşabileceği bir nitelik kazanmıştır. Bu da yeni bir zaman-mekân algısı demektir, yeni zaman-mekânda sanat, kültür, sermaye uluslararası bir nitelik kazanmıştır.

Sanatçının yaşadığı İngiltere'de 1980'li yıllardan sonra devreye giren yeni-liberal politikalarından sonra kamusal yatırımlar özelleştirilmeye başlamıştır. Yönetimde devletin rolü azalırken, piyasanın talepleri etkin ve belirleyici konuma gelmiştir. Kültür/sanat da özelleştirme çalışmalarından payına düşeni alarak, dev şirketlerin boyunduruğu altına girmiştir. 1979 da Thatcher hükümetinin seçim kampanyasını yürüten Charles Saatchi, kültürün özelleştirilmesi çalışmalarında bulunmuştur. İş adamı-koleksiyoner ve reklamcı kimliği ile birçok alanda olduğu gibi, sanat alanında da yön veren roller üstlenen önemli bir figürdür. Sanat alanında "Turner Ödülü" uygulamasını getirerek ülkesinde güncel sanatın gelişmesini sağlamıştır. Saville dahil birçok sanatçıya, sanatçı gruplarına destek sağlayarak, onları ülkesine hatta dünyaya kazandırmıştır. 1990'dan sonra YBA (Young British Artists) grubunun desteklenmesini üstlenerek Avrupa'da tanınmasına katkıda bulunmuştur (Dönmez 2013, 79).

YBA 1980'de ortaya çıkan aralarında Jenny Saville, Damien Hirst, Jake & Dinos Chapman kardeşler, Tracey Emin gibi İngiliz sanatçılardan oluşmaktadır. Grup sansasyonel işleri ile tanınmaktadır. Fotoğraf, resim, heykel, video yerleştirme gibi çeşitli disiplinlerde yapılan çalışmaları içermektedir. Sanatçılar kurtçuklar, ölü hayvanlar, cinsel atıklar gibi dikkat çekici malzemeleri kullanmışlardır. Damien Hirst'in formaldehit içerisinde ölü hayvanları sergilemesi, Gunter von Hagens'in 200 adet ölü insan bedenini gösterisinde kullanması her kesimden insanın tepkisine yol açarak, yapılanların sanatla bağdaştırılamayacağı savunulmuştur (Dönmez 2013, 81).

Öte yandan YBA'nın Saatchi ile yanyana gelerek ticari bir markayı temsil etmeye başlaması sanat-ticaret-manipülasyon tartışmalarının şiddetlenmesine neden olmuş, bazı sanatçıların piyasaya dönük çalışmaları, ticari ilişkileri, tartışmaların odağı haline gelmiştir.

Bu tür sansasyonel uygulamalar, sanatın değerini yitirdiği yönündeki olumsuz algıyı beslemektedir. Sanat tüm ayrıcalığını yitirerek, yüzeysel bir gösteriye dönüşmüştür. Sanatın olmadığı bir ortam oluşmuş, sanat piyasanın buyruğunda, hileli bir ürüne dönüşmüştür (Baudrillard 2018, 20).

Ek olarak Postmodernin sanatsal estetiği reddedip yerine gündelik hayatı estetikleştirilmesi, sokakta rastlantıya dayalı sanat anlayışını benimsemesi sonucunda; yaratıcı imgelem, duyuşal süreçler, atölye, model, estetik nesne hatta sanatçı özne gibi bileşenler gereksiz görülerek değer kaybına uğramış, herkesin sanat yapabileceği, her şeyin sanat olabileceği bir ortam gelişmiştir (Kuspit 2014, 196). Ancak sanat adına umut veren sanatçılar vardır. Kuspit bu sanatçılara eski-yeni ustalar adını vermiştir. Bu sanatçılar sanatın değerlerine yeniden sahip çıkmakta, sanat yapıtını, sanatçıyı, yeteneği ve atölyeyi yeniden kutsamaktadır. Söz konusu sanatçılar özgünlüğün eskiyi iyi bilmekle sağlanacağına inanmışlar,

geçmişi taklit etmek yerine ondan ilham almayı seçmişlerdir. Kuspit; David Bierk, Julie Heffernan, Odd Nedrum, Paula Rego, Eric Fischl, Lucian Freud gibi sanatçılar arasında Jenny Saville'i göstermektedir.

Görsel. 1: Jenny Saville, *Aleppo*, 160 x 200 cm, tuval üzerine pastel ve karakalem, 2017-2018.

Kaynak: https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/163921?artists%5B15036%5D=15036&search_set_offset=1

Saville postmodern çizgide ve Yeni-Dışavurumcu olarak tanımlanmaktadır. Ancak resimlerinde postyapısalcı biçim dilini benimsemesine karşın gelenekle bağı noktasında post sanattan ayrılmaktadır. Saville geleneksel biçimleri, post sanatta olduğu gibi hafife almak, alay etmek, içini boşaltmak amacıyla yeniden üretmemektedir. Ondaki eski, yoğunlaştırılmış, içselleştirilmiş, öznellik kazanmış bir yenidir. Sanatçının “Aleppo” adlı çalışması eski ustalar Titian, Tintoretto resimleri ile aynı salonda kalıcı olarak sergilenmektedir (National Galleries of Scotland 2018).

Jenny Saville'in yaşamı ve sanatsal duruşu

1970'te Cambridge'te doğan Jenny Saville çocukluktan itibaren sanatla iç içe geçen bir yaşama sahiptir. Ailesi onu ilgisi ve yeteneği yönünde desteklemek adına, kendisine o yaşta atölye olarak kullanabileceği bir oda vermiş ve onu her gün atölyesinde çalışmaya yönlendirmiştir. Saville'nin sanat eğitimi almış, sanat tarihçisi olan amcası, onun sanatsal kimliğinin oluşmasında önemli bir role sahiptir. Saville amcası ile müzeleri gezme ve Tintoretto, Titian gibi büyük ustaların yapıtlarını yakından görme fırsatı yakalamıştır. Büyük ustaların resimlerinden etkilenecek onlar gibi olmaya karar vermiştir (Cooke 2012).

1988-1992 yılları arasında Glasgow School of Art'ta klasik sanat eğitimi almıştır. Eğitimi sırasında kazandığı bir bursla ABD'ye giderek eğitiminin bir dönemini University of Cincinnati'de geçirmiştir (Cooke 2012). Saville, feminist hareketin güçlü olduğu bir dönemde, feminist yazarlardan etkilenecek radikal bir feminist yaklaşım benimsemiştir. Sanat tarihi boyunca kadınların resmedilmesi, genellikle erkek bakış açısıyla ve erkeklerin arzuladığı şekilde yapılmış olması, onun eleştirilerinin odağını oluşturmaktadır. Eleştirel yaklaşımını, resimlerinde kendi yüzünü kullanarak göstermektedir. Resim yapan-resmi yapılan-resme bakan kişinin kadın olduğu vurgusunu yaparak sanat tarihine kadın bakış açısını kazandırmak istemiştir. Diğer yandan tüketim toplumunda dayatılan ideal güzellik ölçütleri kadınları bu ölçütlere uymaya zorlamaktadır. Bu ölçüleri taşımayan kadınlar, toplum tarafından kabul görmemekte, göz ardı edilmektedir. Saville, bu bakış açısıyla, toplum tarafından dışlanmış ve kabul görmeyen insan bedenlerini resimlerinde işleyerek, güzellik anlayışı ile ilgili yerleşik düşünceleri sorgulamaktadır. Beden üzerinden yaşanan incitilmişlik duygusunu yansıtarak, beden aracılığıyla

toplumsal gerçekliği anlatmaktadır. Estetik operasyonları izlerken edindiği izlenimler onu, bedenlerin değişim anı, cinsiyet değişimi, parçalanmış bedenler ve bölünmüş kimlik gibi ikilem ve karşıtlıklar içeren konular üzerinde durmaya itmiştir.

Saville çocukluğundan itibaren yoğun ve katı bir disiplinle çalışarak elde ettiği başarılarla sanat alanında kendini çok önemli bir konuma getirmiştir. Yapıtları birçok galeride sergilenmekte, özel koleksiyonlarda bulunmaktadır. Tarihinde erkek bakışı ile biçimlenen bir alanda bir kadın olarak varlık göstererek ve toplumda yerleşmiş kadın algısını sarsarak güçlü bir profil oluşturmuştur. Figüratif resim geleneği için de benzer bir savaş vermiş ve kararlı bir duruş göstermiştir. İsmi, Auerbach, Bacon, Freud gibi figüratif ressamlarla birlikte anılmaktadır (Groom 2018).

Görsel. 2: Pal Hansen, *Jenny Saville*, fotoğraf, 2012.

Kaynak: TheGuardian <https://www.theguardian.com/artanddesign/2012/jun/09/jenny-saville-painter-modern-bodies>

1992’de mezuniyet sergisinde obez bir kadını betimlediği büyük ölçekli çalışması ile sanat çevresinde büyük ilgi uyandırdığı gibi Saatchi’nin de dikkatini çekmiştir. Saville’in çalışmalarını yenilikçi bulan Saatchi, bütün resimlerini satın alıp galerisinde çalışması için onunla sözleşme imzalamıştır. Bir sonraki çalışması Saatchi’nin isteği üzerine YBA III sergisinde yer alacaktır (Cooke 2012). Böyle sansasyonel bir grupla ve Saatchi ile yoluna devam eden Saville’nin figüratif resim geleneğinde kararlı duruşu, ne kadar güçlü bir kadın ressam olduğunu göstermektedir.

Jenny Saville’nin resimlerinin biçim dili ve oluşum süreci

Resimlerini tamamen sezgisel yolla belirlediği oldukça büyük boyutlarda yapmaktadır. Büyük boyutlardaki resimler izleyiciyi çevreleyerek kendi alanına çekmekte ve izleyicide anne kucağındaymış gibi bir his uyandırmaktadır. Sadece resim bu boyutta boşluk ve nesne yüzeyinden oluşan görsel bir alan yaratabilmektedir (Schama 2010, 36). Büyük ölçekli resim yapan Pollock, Rothko, Twombly’ ve tarihte Rubens gibi sanatçılardan etkilenmiştir.

Görsel. 3: Robin Friend, *Jenny Saville*, fotoğraf, 2018.

Kaynak: <https://gagosian.com/quarterly/2018/11/05/essay-jenny-saville-now/>

ABD’de eğitimi sırasında kavramsal ve soyut sanat, feminizm gibi yeni düşünsel ve sanatsal yaklaşımlarla karşı sanatsal yaratımda her türlü düşünceye açık olduğunu söyleyen sanatçı tıp kitaplarından, dergilerden, filmlerden gelebilecek onu resim yapmaya itecek her olguyu önem sırası gözetmeden değerlendirmektedir. Bu nedenle sürekli ilgilendiği konular ile ilgili görselleri biriktirmektedir. Atölyesinde dağınık durumda, duvarlara iliştiltilmiş çok sayıda görsel bulunmaktadır. Atölyesinde model kullandığında onları hareketsiz bir biçimde saatlerce tutmaz çünkü insan doğası gereği bu biçimde uzun süre kalmaz, kalyorsa da bu doğal olmaz. Bunun yerine onların çok sayıda fotoğrafını çekerek daha sonra bu fotoğraflardan yararlanarak çalışmaktadır. Doğal ve içten olanı bu yolla yakalayabileceğini düşünmektedir (Doyle 2019). ABD’de eğitimi sırasında kavramsal ve soyut sanat, feminizm gibi yeni düşünsel ve sanatsal yaklaşımlarla karşılaşan sanatçı bu yenilikleri figüratif eğilimine uyarlamıştır. “Modern yaşamın, modern bedenlerinin ressamı olmak” istediğini belirten Saville şöyle söylemektedir:

“İçinde yaşadığımız çağdaş devirden bir şeyler gösteren vücutları bulmaya çalışıyorum. Bir çeşit durum arasında kalmışlığın fışkırdığı vücutlar içinde boğulmuş durumdayım. Çift cinsiyet, travestilik, kadavra, yarı canlı yarı ölü bir baş. Portreleri geleneksel bir hisle boyamıyorum. Bir portre, bir fikrin veya bir hissin portresidir. Adli tıp bilim kitaplarından bir baş üzerinde çalıştığım da bunu gerçekten hissedebiliyorum. Onlar resmetme süreci, bir nevi yüzlerindeki peyzajın keşfi. Bir kişilikleri yok, onları hiç tanımadım, görmedim, ancak resim bittiğinde, göz yuvalarını, çenelerindeki kıvrımları, öz anneminkini bildiğimden daha iyi biliyorum. Fotoğraftan çalışmak bir fikrin modelini tıpkı bir yapı iskeleti gibi elimde tutmama yardım ediyor. Hiçbir şeyi atlamadan fotoğrafsal sürecin kendisini boyamak istiyorum.” (Schama 2010, 34)

Resimlerinde insan bedenini kullanmak feminist düşünceyle çelişiyor gibi görülebilir. Ancak Saville bu seçiminin özgürlük olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. İlk dönem yapıtlarında geleneksel güzellik anlayışından saparak, tuvalin büyük kısmını kaplayan tek figürlü bedenler yer alırken ilerleyen dönemlerde çok figürlü bedenler kullanmaya başlamıştır.

Saville ailesinin özellikle sanat tarihçisi amcasının sunduğu olanaklar doğrultusunda müzeleri gezerek büyük ressamların sadece yapıtlarını incelemekle kalmamış, onların yaşadıkları yerlerde bulunarak, orada bulunan havayı soluyarak tüm yaşamı boyunca sürdüreceği ressam gibi yaşama, düşünme ve disiplinli bir biçimde çalışma mantığını benimsemiştir. Figüratif eğilimde adeta eski ustaların usta-çırak

ilişkisi ile gelişen Saville akademik kariyerini de bu doğrultuda devam ettirerek Glasgow School of Art'ta klasik sanat eğitimi almıştır. Eski ustalar Saville'in yaşamında büyük rol oynamaktadır. Amcası onun ne kadar ilerlediğini görmek istediğinde, geriye dönüp eski ustalara bakmasını ve onların sanatsal birikimlerini ölçüt olarak almasını öğütlemiştir (Schmuckli 2019). Böyle olunca Saville'in sanatının geleneksel etkiler taşıması kaçınılmaz olmaktadır.

Batı resminin tarihinde geleneksel resim, Rönesans ile İzlenimcilik arasındaki geçişi ifade etmektedir. Bu dönemde betimleyici bir yaklaşım ön plandadır. Perspektif kullanımı, modelleme, ışık-gölge kullanımı gibi biçimsel öğeler, öyküleme, dini ve mitolojik temaların anlatımı, geleneksel anlayış olarak kabul edilmektedir (Danto 2014, 71). Biçimsel yapıda perspektifin kullanılmadığı dönemlerde resim yüzeyi düzlem olarak kurgulanmıştır. Sanat tarihçisi Wölfflin (2020, s. 87), bu tür yüzey kompozisyonlarını cisimsel-dolgun olarak tanımlamaktadır. Bu tür biçimlendirmede, perspektif yasaları ya hiç uygulanmaz ya da kısmen bütünlük oluşturmayacak biçimde uygulanır bu nedenle nesneler ya üst üste bindirilmiş ya da sistemli olmayan art arda sıralanmış biçimde konumlandırılır. Perspektif kuralları eksiksiz biçimde, uygulandığında ise görüntü içeriye doğru uzayarak sonsuz bir görünüm kazanmaktadır. Wölfflin'in uzamsal-derin olarak adlandırdığı derinlik kompozisyonunda yüzey gözden uzaklaştırılarak etkisiz duruma getirilmektedir. Ön plan ve arka plan arasındaki ilişki vurgulanarak izleyicide derinlik yanılsaması yaratılmaktadır. Böylece mekân algısı sürekli duruma gelmekte ve sonsuz sayıda nesnenin betimlenme olanağı doğmaktadır.

Görsel. 4: Jenny Saville, *Blue Pieta*, 250,19 x 270,50 x 5,08 cm, tuval üzerine yağlı boya, 2018.

Kaynak: <https://www.thebroad.org/art/jenny-saville/blue-pieta>

Saville'in resimlerinde yüzey kompozisyonu ile derinlik kompozisyonu aynı anda görülebilmektedir. *Blue Pieta* adlı çalışmasında figürler ve uzakta yıkılmış şehir görüntüsü derinlik etkisini vermektedir buna karşılık figürlerin çevresinde ve şehrin üzerine uygulanan renkler, çizgiler ve lekeler resim yüzeyini vurgulamaktadır. Betimleyici geleneksel anlayışta kullanılan resimsel öğeler işlevsel bir rol oynamaktadır; renkler, lekeler ve çizgiler nesneyi betimlemek amacıyla vardır ve bakıldığında kendileri değil nesne algılanmaktadır. Resimde derinlik yanılsaması oluşturma yollarından biri renklerin ışık

gölge etkisi yaratacak işlevde kullanılmasıdır. Işığı ustaca kullanan bir ressam olarak tanınan Rembrandt Saville'in ışık gölge kullanımında esinlendiği bir sanatçıdır.

Saville de resimlerinde, Rembrandt'ın self portrelerinde olduğu gibi ışık alan yerlerde parlak, canlı (kromatik) renkler kullanırken, diğer yerlerde ise rengi grileştirerek (akromatik) renkler kullanılmıştır. Böylece aynı renk, ışık alan yerde parlak, almayan yerde mat ve grileşmiş etkide görünmektedir. Örnekteki resim, sadece bir portre olmakla kalmayıp, aynı zamanda parlak, doygun ve doygun olmayan mat renklerin birleşiminden oluşan bir boya karışımı gibi de algılanmaktadır.

Saville resimlerinde canlı bir etki yaratmak ve izleyicileri figürlerin gerçek olduğuna inandırmak için yanılsama araçlarını kullanmaktadır. Renklerin, açık koyu tonları ile hacim etkisi; parlak sönük değerleri ile ışık etkisi yaratmaktadır. Desenlerinde kalın ve ince değerli çizgilerle, ön ve arka plan ilişkisi oluşturmakta, perspektif kısaltımı, dış konturun yanında iç kontur kullanarak üç boyutlu etki oluşturmaktadır.

Görsel. 6: Jenny Saville, *Self Portrait (After Rembrandt)*, 101,5 x 137,5 cm, tuval üzerine yağlı boya, 2019.

Kaynak: <https://gagosian.com/quarterly/2020/12/01/interview-jenny-saville-painting-self/>

Saville hem zihinsel hem de duyumsal etkiyi aynı anda verebilmek için resimlerinde çelişkili durumları bir arada kullanarak, zıt kutuplar arasında bir çatışma ve gerilim yaratmaktadır. Yaşam-ölüm, tarihsel-güncel, olunan-olmak istenen gibi birbiri ile karşıtlık içinde olan kavram ve olguları; yüzeysel-hacimsel, soyut-figüratif ve kolaj gibi birbirleri ile çelişen biçimlendirme yöntemlerini bir arada kullanarak yorumlamaktadır. Örneğin "Hypen" adlı resminde birbirine yapışık görünen iki baş betimlenmektedir. Bu başlardan biri geriye doğru düşmüş diğeri ise tersi yönde ileriye bakmaktadır. Bireyin bedensel

sınırlılıklarının yapmak istediklerinin önünde bir engel olmasının yarattığı uyumsuzluğu dile getirmek isteyen sanatçı izleyiciyi zihinsel ve fiziksel varoluş üzerinde düşünmeye çağırmakta, bedenin bir yük gibi taşındığını resimde duyumsatmaktadır. Doyle (2019) geriye atılmış başı bireyin taşımak zorunda olduğu bedeni olarak yorumlamaktadır. Diğerisi ise bedensel bağdan kurtulmak isteyen zihinsel durumdur. “Ruben’s Flap” adlı çalışmasında da benzer bir yaklaşımla, olması istenen ile sahip olunan beden imgelerini resimsel kolaj ile bir araya getirerek parçalanmış kimlik algısını yansıtmaktadır.

Görsel. 7: Jenny Saville, *Hyphen*, 1999.

Kaynak: Özel koleksiyon, <https://www.artchive.com/artwork/hyphen-jenny-saville-1999/>

Ele alınan konuların ikilem içeren belirsiz ve karasız yapısı biçim dilini de benzer bir yapılanmaya götürmüştür. Resimlerinde renk ve çizgiler, bedeni temsil etmenin yanında, temsilden tamamen bağımsız, boyasal kütleler halinde görülmektedir. Çünkü renk, çizgi gibi öğeler hem araç hem de amaç olarak kullanılmıştır.

Figüratif resim, temelini doğadan alınan gözlemlere dayandırmaktadır, bu eğilimde malzeme dış gerçekliğin temsil edilmesi için araç işlevinde kullanıldığı daha önce belirtilmişti. Soyut resim ise sanatçının nesnelerin evrensel, özsel biçimlerini esas alarak oluşturduğu zihinsel tasarımlarının bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Soyut resimde biçimsel öğeler temsil amacının ötesine geçerek estetik deneyimin odağında yer alan özerk bir değer ve anlam kazanmıştır.

Figüratif resim anlayışı ile yetişen Saville, eğitim için Amerika'ya geldiğinde kendini tamamen soyut temellere dayanan bir sanat ortamında bulmuştur. Soyut-Dışavurumcu sanatçılarla ve onların yapıtları ile doğrudan ilişki kurabilmiştir. Resmin müzikle kurduğu ilişki, kullanılan her renk ve lekenin duyular üzerinde bıraktığı etkiler, kompozisyon içerisinde etkin ve durağan alanlar arasında gerçekleşen görsel dolaşım, bu dolaşım sırasında duraksamaların yarattığı şiirsel atmosfer sanatçının bu dili ifade aracı olarak benimseme isteğini tetiklemiştir. “Güzel bir Pollock resminde harika olan şey, onlardan biriyle karşılaştığınızda gözlerinizin öylesine aktif oluşudur. Adeta gözlerinizle resim yaparsınız, bütün o

dönüşler, bükülmeler çok baletik” (Schama 2010, 37) sözü, Pollock resimlerine olan beğenisini göstermektedir. De Kooning’in geniş boyutlu tuvaler üzerinde farklı renk tonlarını çarpıştırarak oluşturduğu devingen yüzeyler ve bu çarpışmanın bir anlığına durarak zaman içinde sabitlenmiş izlenimi yaratması Saville’in soyut resme yönelik ilgisini güçlendirmiştir. Saville De Kooning’in yapıtlarını Tintoretto’nun altar panoları ile karşılaştırmaktadır, benzerliklerindeki tek fark De Kooning’in resimlerinin konusunun hiç olmasıdır. Malzemenin doğrudan resmin öznesine dönüşmesi Saville açısından önemli bir buluş olarak değerlendirilmiştir. Sanatçı soyut anlatımın biçimsel olanaklarını figüratif yaklaşımla birleştirerek özgün bir sentez geliştirmiştir.

Sanatını çağdaş bedenin temsili üzerine kuran Saville zamanla fiziksel bedenin dokusundan yola çıkarak, boyanın yüzeydeki varlığına, insan anatomisinden pigment ve malzemenin yapısına doğru evrilen bir yönelim gerçekleştirmiştir. Estetik operasyonları gözlemlediğini, tıbbi kaynakları, kriminal olaylara ait olan görselleri incelediğini söyleyen Saville özellikle yaralanmış bedenlerde ortaya çıkan renk, ton ve doku farklılıklarına odaklanmaktadır. Yaralanmış bedeni, etin yüzeyindeki bozulmamış mührün açılması olarak değerlendiren Saville şöyle söylemektedir:

“Bir trafik kazası kurbanının yüzündeki etin bozulması gibi bir görüntüyle karşı karşıya kaldığınızda gözleriniz rahat olduğunuz bütünlük halindeki parçaları bir araya getirmeye çalışır. Gözün tamir etmeye dayalı bir çabası vardır, bu şekilsizliğin ve bozulmuşluğun korkusundan doğan içgüdüsel bir harekettir. Boyadaki canlılığı elde etmek ve tuval üzerinde güreşebilmek için resimde soyutluk ve realizm arasındaki bağlantıyı görmeyi deniyorum.” (Schama 2010, 35)

Görsel. 8: Jenny Saville, *Witness*, 219,7 x 269,8 cm, tuval üzerine yağlı boya, 2009.

Kaynak: <http://www.artnet.com/artists/jenny-saville/witness-nVxbDXbxFvn-k43Ftm4mZg2>

“Witness” adlı yapıtında, portresi çizilen kişinin yalnızca yüzündeki yara bilinen bir gerçekliktir; bunun dışında kim olduğu ya da nasıl öldüğü gibi detaylar belirsizliğini korumaktadır. Söz konusu kişi kendinden geçmiş gibi görünmekte, adeta ölmekle huzur bulmuş izlenimi vermektedir. Bu karşıtlık, biçim dilinde de görülmektedir. Renk, çizgi, dokusal yapı gibi resim öğeleri bedeni temsil etme amacı ile kullanılırken aynı zamanda temsilin ötesine geçerek resim yüzeyinde özerk bir varlık kazanmaktadır.

Örnekte görüldüğü gibi yaranın temsilinde kullanılan kırmızı renk, renk olarak dikkat çekmektedir. Ten rengi mavi ve gri renklerle dengelenirken, ışık gölge geçişleri durağan olmayıp fırça izlerinin görüldüğü devingen bir yapıdadır. Devingenliğin yarattığı karmaşa sessiz alanlarla ya da kimi resimlerinde sanatçının deyimiyle “boş bakış (blank stare)” ile dengelenmiştir.

Erken dönem çalışmalarında figüratif eğilim daha belirgin biçimde ön plana çıkmaktadır. Soyut yaklaşım, tuvalin büyük bir bölümünü kaplayan beden üzerinde farklı renk alanlarından oluşan bölümler olarak ortaya çıkmaktadır. Resimdeki her yüzeyin, her lekenin kendine özgü bir duygu taşıma kapasitesi olduğuna inanan sanatçı söz konusu renk alanları ile duyumsal etki yaratmaktadır.

Görsel. 9: Jenny Saville, *Fulcrum*, 261,6 × 487,7 cm, tuval üzerine yağlı boya, 1999.

Kaynak: <https://gagosian.com/quarterly/2021/11/08/essay-jenny-saville-cyclical-rhythm-emergent-forms/>

“Fulcrum” resminde sınırlarının nerde başlayıp nerde bittiği belirgin olmayan bedenler görülmektedir. Devasa boyutta tuvalle yüzleşildiğinde renk alanları ten etkisi yerine boya etkisi vermektedir. Sanatçı dev kütle biçimindeki bu beden yığını boyanın bedenine dönüştürmüştür, sıcak soğuk renk alanları ile hem kompozisyonda bir denge oluşturmuş hem de duyumsal bir etki yaratmıştır.

Son dönem çalışmalarında soyut biçimler daha belirgin durumdadır. Sanatçı leke ve fırça izlerine çizgiyi de ekleyerek biçim dilini genişletmiştir. Pastel ve kömür kalemle yapılan çizgiler yüzey etkisini güçlendirmektedir. Boyanın ve çizginin fiziksel varlığı ön plana çıkmaktadır. Figürün temsili durumundaki renk ve lekeler aynı zamanda rastlantı sonucu, damlatılarak akıtılarak oluşturulmuştur.

Lekeler, çizgiler ve izlerin uyumu resmin kendi içsel düzenine göre oluşturulmuştur. Eğer bir yapının kendi doğası ve kurallarından söz ediliyorsa ve kullanılan malzeme bağımsız bir öge olarak ele alınıyorsa, bu noktada soyut sanattan söz edilmektedir. Ancak bu resimlerin figüratif yönleri olduğunu düşündüren nedir? Belki de figüratif yönü, parçaların bir araya gelmesi ile oluşan bütünlüktür. Çünkü dünya ışığın varlığında görülebilir. Resimde renklerin ışığa göre yerleşimi, açık koyu tonların ışık gölge etkisi ve biçim dikkate alınarak yapılan dağılımı gözle görülen dünyayı, mekânı ve figürü ortaya çıkarmaktadır.

Saville'in 2007 ve 2008 yılları arasında iki çocuk sahibi olması hayata ve sanata bakışını tamamen değiştirmiştir. O güne kadar bedenini resmini yapan sanatçı bedeninden başka beden üretmeyi doğrudan kendisi deneyimlemiştir. Bu olayı annelikten çok yaratıcılıkla ilişkilendirmektedir. Çocuk sahibi olmadan önceki sanatsal üretimini yaratma alanına izinsiz bir giriş olarak değerlendiren sanatçı çocuk sahibi olduktan sonra yaratıcılığın özünü kavradığını belirtmektedir. Yaratıcılık, kadının doğasında bulunan ona özgü içsel bir edimdir ve bu onun doğasından gelen bir haktır. Ne Leonardo ne Michelangelo büyük ustaların hiçbiri bunu deneyimlememiştir (Doyle 2019). Kadının doğurganlığına ve yaratıcılığına yapılan vurgu feminist bir söylemle sanat alanında kadın olarak görünür olma çabası biçiminde değerlendirilebilir. Toplumda yerleşmiş, çocuk sahibi olmanın sanatsal üretimi olumsuz etkileyeceğine yönelik inancın tersine bu durum sanatçıyı daha etkin ve verimli yapmış; annelik duygusunu olduğu gibi, içtenlikle aktarmıştır. Toplumun kabul ettiği özverili anne rolü yerine çocuk yetiştirmekten yorgun düşen bir anne ile karşılaşmaktadır. Saville bu süreçte çocuklarla beraber hızlı bedensel değişimler yaşamıştır. Çocukların ortalarında koşuştururken boyalarla, renklerle oynarken özgür bir biçimde hareket etmelerine öykünen Saville resimlerinde daha özgür ve hızlı hareket etmek istemiştir. Renk ve lekenin yanına çizgiyi de ekleyerek kömür kalem ve pastel boya kullanmaya başlamıştır. Öte yandan bedeninin içinde yeni bir beden oluşturmayı deneyimlemiş olması figürleri üst üste saydam katmanlar halinde resimleme düşüncesini doğurmuştur. Böylece figür içinde figür görülebilecektir. Sanatçının söylediği gibi çocuklar o yaşlarda henüz gelişmekte olduklarından adeta kemiksizdirler ve elden avuçtan kaymaktadırlar. Onların hareketli doğasını tek bir çizgi, tek bir figürle betimlemek olanaksızdır. Bu ancak iç içe geçmiş figürlerle ve daha hızlı hareket etme olanağı veren çizgi kullanımı ile olabilmektedir (Doyle 2019).

Saville'in deseni görünür bırakması, resimlerinde bitmemişlik etkisi yaratmaktadır. O salt lekenin, çizginin nasıl, bir kütle görüntüsüne dönüştüğünü gözler önünde sergilerken sanatsal yaratım sürecinin kendisini öykülemektedir. Resmin oluş anını betimlemektedir. Bu nedenle resimleri hem ham halde soyut hem de hacim kazanmış figüratif eğilimde görünmektedir (Yerlikaya 2022, 78).

Görsel. 11: Jenny Saville, *Red Muse (study)*, kâğıt üzerine pastel, kömür kalem, 2012-2015.

Kaynak:

<https://www.oxfordmail.co.uk/news/13889949.jenny-savilles-new-show-features-art-echo-titians-genius/>,

Bir sanat yapıtı, malzemenin öznel bir gerçekliğe göre dönüştürülmesi ile var edilmektedir. Sanatçı bu süreçte malzeme ile bir savaşım içine girer; onu kendi tasarımına dönüştürmek için yoğun bir uğraş verir. Bu çabanın izleri bitirilmeden bırakılmış yapıtlarda açıkça görülebilir. Saville tamamlanmamış yapıtlara dikkat çekerek bu yapıtların tamamlanmış olanlardan

daha fazlasını anlattıklarını ileri sürmektedir. Ona göre bu yapıtlar sanatçının malzeme ile verdiği savaşımı, figürün madde içerisinde kalmaya gösterdiği direnci ve izleyicinin imgelem gücü ile tamamlayacağı bir okuma biçimi sunmaktadır. Saville benzer okuma biçimini resim diline taşımıştır. Saville'in figürleri de leke ve çizgiler arasında sıkışmış, tamamlanmış bir görünüme ulaşamamıştır.

Tamamlanmamış yapıtlarda, doğadaki varoluşsal biçimden kültürel temsile doğru uzanan bir dönüşüm söz konusudur. Saville de malzeme ile savaşımını görürür kılmaktadır, onun resimlerinde dönüşüm soyut ve figürasyon arasında gidip gelme biçimindedir. İzleyici Saville'in resimlerine baktığında bu

dönüşüm sürecine katılır, sanatçıyla kendini özdeşleştireceği bir alan bulur. Bu alanda sanatçının kararsız anları, karşılaştığı güçlükler, yaptığı hatalar ve bu hatalara getirdiği düzeltmeler izleyici tarafından deneyimlenir (Yerlikaya 2022, 94).

Tamamlanmamış ve belirsizlik içeren bu tür yapıtlar, alımlayıcıyı etkin bir özneye dönüştürmektedir. Yapıt temel yönlendirmeleri sunarken kalan boşlukların alımlayıcının kişisel deneyimleri ve yaratıcı imgelemi ile doldurulmasına olanak tanımaktadır. Böylece yapıt tekil anlamından sıyrılarak çok katmanlı çoğul yorumlara açık bir alana geçmektedir. Eco'nun açık yapıt kitabında söylediği gibi "sanat yapıtı sonlunun içindeki sonsuzluktur, bütünlüğü bir sondan doğar dolayısıyla durağan ve hareketsiz biçimde değil, bir biçim edinen sonsuzun açılması biçiminde görülmeyi talep eder" (Eco 2000, 93) Bu durumda alımlayıcının sonsuz sayıdaki yorumu ile yapıtın sonsuz sayıdaki anlamı etkileşime geçerek

birbirlerini ortaya çıkarmaktadır.

Görsel. 12: Jenny Saville, *Study for Isis and Horus*, 1981, 1 x 147,3 cm, kâğıt üzerine pastel ve kömür kalem, 2011.

Kaynak: http://www.artnet.com/artists/jenny-saville/study-for-isis-and-horus-1xvnmB_6kTYTn5XpvrkSkq2

"Study for Isis and Horus" adlı çalışmasında kadının yaratıcı doğası ele alınmıştır. Yapıtta, kucağında çocukları bulunan kendi bedeni, başında, İsis'in imgesi ile betimlenmiştir. Bir anne olarak çocukları ile kurduğu ilişki ise alışılmışın dışındadır. Bu görüntüde özverili ve sevecen bir anne figüründen çok, kucağından sıyrılıp kaçmaya çalışan çocukların yükünden yorulmuş hatta sinirlenmiş bir anne görülmektedir. Antik Mısır mitolojisinde toprağın bereketini simgeleyen koruyucu ve kurtarıcı bir tanrıça olan İsis figürü ile kendi anne imgesini birleştiren Saville, kadınlığı tarihsel köklerine uzanan bir çizgide ele almıştır. Kadının yaratıcılığını, toplumsal rollerini, bu rollerin yarattığı karmaşayı ve zaman içinde geçirdiği dönüşümü gözler önüne sermektedir. Resim sulu boya kâğıda pastel ve kömür kalemle yapılmıştır. Kompozisyonda soyut biçimler yer yer bir araya gelerek figüratif öğeleri oluşturmakta ardından tekrar dağılmaktadır. Gri tondaki lekesele biçimler, ten rengi alanlara zemin ya da mekânsal bağlam sağlamaktadır. Üst üste çizilen figürler kimi zaman eskiz niteliğinde, kimi zaman eksik bırakılmış biçimde betimlenmiştir. Bu durum yapıta tamamlanmamış duygusu kazandırmaktadır. Alışılmış figüratif bütünlüğünün dışına çıkmak izleyicide gerginlik ve kaygı yaratmaktadır. İzleyici karşı karşıya kaldığı gerilim ve kaygıdan kurtulmak amacı ile bu figürleri zihinsel olarak tamamlama yoluna gitmektedir. Örnek resimde ön planda bulunan çocuk figürü eksik bırakılmıştır. Her algılandığında tamamlanacak ve yeniden üretilecektir.

Saville yapıtlarında anlatımı doğrudan bireyler ve olaylar aracılığı ile değil, beden üzerinden kurmaktadır. Sanatçıya göre öykünün kaynağı bedenin kendisinde olmalıdır; bu nedenle et doğrudan anlatının kendisine dönüşmüştür. Onun resmettiği bedenler, gündelik yaşamda karşılaşılabileceğimiz insanlara aitmiş izlenimi yaratan bir gerçeklikte sunulmuştur.

Görsel. 13: (Sol) Jenny Saville, *Plan*, 274 x 213 cm, tuval üzerine yağlı boya, 1993, (Sağ) Jenny Saville, *Trace*, 213,5 x 165 cm, tuval üzerine yağlı boya, 1993.

Kaynak: <https://www.mutualart.com/Artwork/Plan/AF985678C97F2709;>
<https://secondaryresearch.wordpress.com/2012/05/02/jenny-savilles-trace/>

İlk dönem çalışmalarında anlatım beden üzerindeki izler aracılığı ile verilmiştir. Bedendeki izler, toplumsal yapıların, kültürel kodların, gündelik yaşantının, bireyin dış dünyaya karşı geliştirdiği tepkilerin ve içsel arzuların somut bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Plan adlı resimde estetik operasyona girecek beden üzerinde düzeltilecek bölümlerin izleri görülmektedir. Diğer resim ise sanatçının uzun süre korse giymesi sonucu kendi bedeninde oluşan izleri göstermektedir. Her iki resimde, toplumda kabul gören ölçütlerde olmak uğruna kadınların çektiği eziyet dolayısıyla toplumsal ve kültürel yapı okunmaktadır.

Son dönem çalışmalarında ise üst üste yerleştirdiği görsel katmanlarla tekil bir gerçeklik anlayışını aşarak birden fazla gerçekliği aynı yüzeyde eşzamanlı olarak aktarabilmeyi başarmıştır. Bu çok katmanlı yapı resmin ifade olanaklarını genişletmiş ve yalnızca resim sanatına içkin, kendine özgü bir anlatım dili ortaya koymuştur. Saville'e göre resim diğer sanat disiplinlerinin aksine doğrusal bir anlatı izlemekten tüm anları aynı anda, şimdiki zamanın bir koleksiyonu olarak sunabilme gücüne sahiptir (Schmuckli 2019). Onun yapıtları tek yönlü bir öykü anlatmak yerine izleyiciyi birden fazla anlatı arasında geçiş yapmaya zorlayan yapısıyla, alımlama sürecini edilgin bir gözlem olmaktan çıkarıp, etkin bir okuma sürecine dönüştürmüştür. Ona göre ne sinema ne müzik bu tür bir anlatım biçimi sağlayabilmektedir. Ayrıca geçmişe ait imgeleri günümüz görselleri ile bir araya getirerek zamanlar arasında bir tür gerilim oluşturmaktadır. Bu çatışmalı birliktelik izleyiciyi, geçmişi bugün de, bugünü geçmişte düşünmeye

yöneltmektedir. Böylece zamansal sınırları aşan çok katmanlı bir anlatım oluşturmuştur. Bu yaklaşımı ile Saville Greenberg ve diğer modernist kuramcılarının resimden uzaklaştırdıkları anlatı ögesine, yalnız resme özgü bir ifade boyutu kazandırmıştır.

“Byzantium” adlı yapıt, çok sayıda figürden oluşmaktadır ve bu figürler saydam katmanlar halinde üst üste yerleştirilmiştir. Bedenlerin bazıları çizgisel biçimde bırakılmış, bazıları ise kısmen renklendirilmiştir. Arka plan Gotik altar panolarını anımsatacak biçimde altın sarısına boyanmış; bu renk aynı zamanda baş imgesinin saçlarını oluşturacak biçimde resmedilerek, baş figürü ile arka plan arasında görsel bir ilişki kurulmuştur. Resimdeki baş imgesinin kaynağı 1939’da Delphi’de gerçekleştirilen bir kazıda ortaya çıkarılan ve Delphi Apollo’su olarak adlandırılan bir heykeldir. Bu heykelin en dikkat çekici özelliği Antik Yunan heykellerine özgü gülümseyen yüz ifadesidir. Heykelin saçları altın kaplı gümüşten yapılmış olup, tek parça yaprak biçiminde işlenerek omuzlara doğru uzanmaktadır (Yunanistan Kültür ve Spor Bakanlığı). Kompozisyon ölmüş İsa’yı kucağında tutan bir anneyi betimleyen Pieta’yı çağrıştıracak biçimde kurgulanmıştır. Pieta, dini açıdan insanlığın kötü olan doğasını simgelerken, aynı zamanda çocuğunu kaybetmiş bir annenin acısını yansıtmaktadır. Sanatçı tarihsel imgeleri günümüz görselleri ile birleştirerek yapıtın anlam katmanlarını derinleştirmiştir.

Tekrar tekrar çizilen ölü çocuk bedenleri, savaşın yıkıcılığının ve anlamsızlığının tarihten bugüne sürdüğünü, üstelik bir sona ulaşmanın hâlâ olanaklı olmadığını göstermektedir. Altın varaklı gülümseyen Delphi Apollonu figürü ile acı içindeki Meryem Ana imgesi savaştan yarar sağlayanlar ile onun yıkıcı sonuçlarını yaşayanları aynı kompozisyonda bir araya getirmiştir. Böylece izleyici yalnızca acıyı duyumsamakla kalmayıp, aynı zamanda bu acının kaynağını sorgulamaya yönelmektedir.

Görsel. 14: Jenny Saville, *Byzantium*, 194,31 x 239,08 cm, tuval üzerine yağlı boya, 2018.

Kaynak: <https://newyorkarttours.com/blog/2018/06/12/jenny-saville-at-gagosian-gallery/>

Resim sanatının bu türden bir anlatım gücüne ulaşmasını yalnızca Saville’in bireysel başarısı olarak değerlendirmek eksik bir yaklaşım olur. Kübizm tek odaklı perspektif anlayışını terk ederek nesneleri farklı açılardan resmetmiş ve kolaj tekniği ile resimsel mekânı parçalı bir yapıya dönüştürmüştür. Bu anlayış Yeni-Dışavurumculukta resimsel kolaj biçiminde yeniden yorumlanmıştır. Fütürizm ise ardışık görüntüleri kullanarak devinimi tuval üzerinde görünür kılmayı amaçlamıştır. Bu eğilimler çok odaklı anlatılara temel oluşturmuştur.

Modern Sanat, genellikle “saf sanat” anlayışına dayalı olarak sanat dallarını kendi sınırları içinde tutmaya çalışmış tek bir gerçeklik önerilmiştir. Sürekli ilerleme düşüncesi ile geleneksel anlayış

dışlanmıştı. Ancak postmodernizm bu anlayışa karşı çıkarak çokluk, eklektizm ve disiplinler arası etkileşimle sanatı daha açık uçlu duruma getirmiştir. Bu yönü ile Postmodernizm sanatın gelenekçi yönünü de kapsamına alarak farklı gerçeklikleri birlikte sunmayı savunmuştur.

Tüm bu tarihsel ve biçimsel gelişmeler Saville'in resim dilinin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Sanatçı resim tarihinin birikimini sahiplenerek çağdaş bir resim dili kurma çabası içindedir. Ona göre günümüzde tek bir gerçeklikten söz etmek olanaksızdır. Dijital çağın etkisi ile bilgisayarlar, telefonlar ve diğer iletişim araçları farklı gerçeklikler arasında sürekli bir etkileşimi beraberinde getirmektedir. Sanatçı bu durumu resimlerinde yansıtmaktadır.

Sonuç

Linda Nochlin'in "Sanat tarihinde neden hiç kadın sanatçı yok?" sorusunu çıkış noktası alan Saville, sanat dünyasında kadın kimliğiyle var olmayı amaç edinmiştir. Hem yaşamında hem de sanatsal üretiminde kadınlara özgü bir ifade biçimi ön plandadır. Doğurganlık ve yaratıcılığı birbiriyle ilişkilendirerek yaratma ediminin özünde kadına ait olduğunu ve bunun kadının doğasından kaynaklanan temel bir hak olduğunu ortaya koymuştur. Yeni-dışavurumcu sanatçılar arasında yer alarak, resim sanatı tarihinde "usta" olarak anılan ressamın arasına adını yazdırabilen çağdaş kadın sanatçılardan biri olmuştur. Saville'in resimleri toplumsal eleştiri niteliği taşımaktadır. Erkek bakışıyla biçimlenmiş sanat tarihi ve toplumsal yapıları, toplumun dayattığı güzellik anlayışını, ötekileştirilmiş kimlikleri yapıbozumuna uğratarak yeniden tanımlamaktadır.

Sanatçı resimsel anlatımı bir sorgulama alanına dönüştürerek, bilimsel titizlikle ele aldığı konuları tarihsel bağlam içinde değerlendirerek özgün yorumlara ulaşmıştır. Klasik resim geleneği içinde yetişen Saville, geleneksel resim anlayışını terk etmeden ona yeni bir yorum getirmiştir. Zamanın ötesine ulaşan bir bakışla, resimsel dili farklı dönem ve eğilimleri kapsayacak biçimde genişletmiştir. Yapıtlarında soyut ve figüratif biçimlerin bir aradalığı en dikkat çekici özelliklerdendir. Bunun yanı sıra kübist ve fütürist etkilerle biçimlenen çoklu zaman-mekân kurgularına da yer vermektedir. Çağdaş resmin melez yapısına dikkat çeken sanatçı resimlerinde belirsizlikler, karşıtlıklar ve katmanlı yapılar kullanarak izleyiciyi etkin bir konuma getirmektedir. Resimlerin büyük boyutta olması, resimlerinde bulunan bir eğilimden diğerine geçişler ve üst üste çizilmiş biçimlerden oluşan katmanlı yapı, eksik bırakılmış alanlar, izleyicinin imgelem gücü ve duygusal tepkisiyle yapıtın sürekli yeniden üretilmesine olanak tanımaktadır.

Dijital çağın yarattığı kaotik ortam göz önünde bulundurulduğunda, dünyanın tüm karmaşıklığı ile bir bütün halinde algılanabilme olanağı büyük ölçüde yitirilmiştir. Bu durum doğadakine benzer bir dünya kurgusunun, günümüzün çok katmanlı ve sürekli değişim gösteren gerçekliğini yansıtmakta yetersiz kalmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, açık biçim, yapısöküm, parçalanmışlık, uyumsuzluk ve kaotik öğeler üzerine kurulu yeni bir sanat anlayışı ortaya çıkmıştır. Saville'in yapıtlarında gözlemlenen belirsizlik, çoklu zaman-mekân ilişkileri, katmanlı yapı ve yoruma açık alanlar bu çağdaş sanat yaklaşımının bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Saville sanatında yalnızca bireysel ifadeyi değil aynı zamanda çağın ruhunu ve sanatın dönüşen doğasını yansıtan bir görsel anlatım sunmaktadır.

Kaynakça

- Antmen, Ahu. 2019. *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık,
- Bal, Metin. 2015. "Postmodernizmin Düşünce ve Sanat Dünyasında Tanımı." *Mavi Atlas (4)*: 120-135. <https://doi.org/10.18795/ma.70857>
- Baudrillard, Jean. 2018. *Sanat Komplosu*. Çeviren Elçin Gen ve Işık Ergüden. İstanbul: İletişimYayınları.
- Berk, Yusuf, ve Kasım Yıldırım. 2015. "Yapısalcılık ile Post-yapısalcılık Bağlamında Dil ve Metinden Anlam Kurma." *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları* 3(2): 39-45. <https://dergipark.org.tr/en/pub/oyea/issue/24685/261032>
- Cooke, Rachel. «Jenny Saville: 'I Want To Be A Painter of Modern Life, and Modern Bodies.» *The Guardian*. 9 Haziran 2012. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2012/jun/09/jenny-saville-painter-modern-bodies>.
- Danto, Arthur C. 2014. *Sanatın Sonundan Sonra*. Çeviren Zeynep Demirsü. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Doyle, Jennifer. *The Un-Private Collection: Jenny Saville + Jennifer Doyle [Video]*. Youtube. 14 Şubat 2019. https://youtu.be/Bmp1ILOJFFI?si=Qsy2Yp4coV6Mcbe_
- Dönmez, İrfan. 2013. "Güncel Sanat: Genç Britanyalı Sanatçılar (YBA) İçin Tanımlama." *Proceedings Book*,: 77-82. <https://stmf.sakarya.edu.tr/sites/stmf.sakarya.edu.tr/file/1385683148-ustm-pdf.pdf#page=79>
- Eco, Umberto. *Açık Yapıt*. 2000. Çeviren Tolga Esmer. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Fineberg, Jonathan. 2014. *1940'tan Günümüze Sanat: Varlık Stratejileri*. Çeviren Simber Atay Eskier ve Göral Erinç Yılmaz. İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Groom, Simon. *Talks & lectures | Jenny Saville [Video]*. Youtube. 23 Mart 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=c2NQZ5ggYJQ&list=PLoskPGdH7QQJkfX7I7GyKYzuqHHZpkBuk&index=2>
- Guiraud, Pierre. 2016. *Göstergebilim*. Çeviren Mehmet Yalçın. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kuspit, Donald. 2014. *Sanatın Sonu*. Çeviren Yasemin Tezgiden. İstanbul: Metis Yayınları.
- Liotard, Jean-François. 2019. *Postmodern Durum*. Çeviren İsmet Birkan. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- National Galleries of Scotland. "Jenny Saville | life through a microscope [Video]." Youtube. <https://www.nationalgalleries.org/exhibition/now-jenny-saville-sara-barker-christine-borland-robin-rhode-markus-schinwald-catherine>
- Schama, Simon. Şubat 2010 "Jenny Saville ile röportaj." *Artist Modern*: 32-41.
- Schmuckli, Claudia. "Jenny Saville in conversation with Claudia Schmuckli [Video]." Youtube. 17 Ekim 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=5A675L4dmug&list=PLoskPGdH7QQJkfX7I7GyKYzuqHHZpkBuk&index=23>
- Uzunoglu, Meryem. 2019. "Yapıbozumcu Çağdaş Sanat Pratikleri." *Yedi*, no.21 (kış): 21-31. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/628783>
- Wölfflin, Heinrich. 2020. *Sanat Tarihinin Temel Kavramları*. Çeviren Ahmet Cemal. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Yerlikaya, Funda. 2022. "Resim Sanatında Soyut ve Figüratif Biçimlerin Birlikteliği: Jenny Saville Örneği." Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi.
- Yılmaz, Mehmet. 2013. *Modernden Postmoderne Sanat*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Yunanistan Kültür ve Spor Bakanlığı. tarih yok. "The Sacred Deposit with The Gold and Ivory Objects." *Delphi Archaeological Museum*. <https://delphi.culture.gr/the-sacred-deposit-with-the-gold-and-ivory-objects/>.

Görsel Kaynakça

- Artnet. (2009). Witness - Jenny Saville [Sanat eseri]. Erişim adresi: <http://www.artnet.com/artists/jenny-saville/witness-nVxbDXbxFvn-k43Ftm4mZg2>
- Artnet. (2011). Study for Isis and Horus – Jenny Saville [Çizim]. Erişim adresi: http://www.artnet.com/artists/jenny-saville/study-for-isis-and-horus-1xvnmB_6ktYTn5XpvrkSkg2
- Friend, R. (2018). Jenny Saville [Fotoğraf]. Erişim adresi: <https://gagosian.com/quarterly/2018/11/05/essay-jenny-saville-now/>
- Gagosian. (2020, 1 Aralık). Self Portrait (After Rembrandt)- Jenny Saville [Sanat eseri]. Erişim adresi: <https://gagosian.com/quarterly/2020/12/01/interview-jenny-saville-painting-elf/>
- Gagosian. (2021, 8 Kasım). Fulcrum- Jenny Saville [Sanat eseri]. Erişim adresi: <https://gagosian.com/quarterly/2021/11/08/essay-jenny-saville-cyclical-rhythm-emergent-forms>
- Hansen, P. (2012). Jenny Saville [Fotoğraf]. The Guardian. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2012/jun/09/jenny-saville-painter-modern-bodies>
- MutualArt. (1993). Plan – Jenny Saville [Sanat eseri]. Erişim adresi: <https://www.mutualart.com/Artwork/Plan/AF985678C97F2709>
- National Galleries Scotland. (t.y.). Aleppo- Jenny Saville [Sanat eseri]. Erişim adresi: https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/163921?artists%5B15036%5D=15036&search_set_offset=1
- New York Art Tours. (2018, 12 Haziran). Byzantium – Jenny Saville [Sanat eseri]. Erişim adresi: <https://newyorkarttours.com/blog/2018/06/12/jenny-saville-at-gagosian-gallery/>
- Oxford Mail. (2015). Red Muse (study) – Jenny Saville [Çizim]. Erişim adresi: <https://www.oxfordmail.co.uk/news/13889949.jenny-savilles-new-show-features-art-echo-titians-genius/>
- Özel koleksiyon. (1999). *Hyphen- Jenny Saville* [Sanat eseri]. Erişim adresi: <https://www.artchive.com/artwork/hyphen-jenny-saville-1999/>
- The Broad. (t.y.). Blue Pieta- Jenny Saville [Sanat eseri]. Erişim adresi: <https://www.thebroad.org/art/jenny-saville/blue-pieta>